

Comparative assessment doet zijn intrede

Wat is effect op middelenpakket en werklust?

De diverse onderdelen van Europese Verordening 1107/2009 treden geleidelijk in werking. Comparative assessment, oftewel vergelijkende beoordeling, wordt nu geïntroduceerd. Wat precies de impact hiervan zal zijn op het middelenpakket, is onduidelijk. Hoe wordt het in Nederland ingevuld?

Comparative assessment moet worden uitgevoerd bij de toelatingsbeoordeling van een nieuwe toepassing of bij een herbeoordeling. Althans, als de werkzame stof van het betreffende gewasbeschermingsmiddel op de Europese lijst van substitutiestoffen staat, de zogeheten 'candidates for substitution'. Dit zijn goedgekeurde stoffen met bepaalde intrinsieke hogere risico-eigenschappen op het gebied van

worden eventuele ongewenste gevolgen voorkomen? We praten erover met Willem Peeters, beleidsmedewerker gewasbescherming bij toelatingsinstantie Ctgb.

"De praktische invulling van comparative assessment wordt voor een belangrijk deel aan de lidstaten zelf overgelaten. Als Ctgb hebben we getracht de introductie van comparative assessment zo zorgvuldig mogelijk voor te bereiden. We hebben

onze stakeholders, waaronder de industrie en NGO's, hebben voorgesteld. Hun commentaar is verwerkt en we hebben nu een werkwijze klaar liggen. De insteek is dat we toepassingen die niet voor substitutie in aanmerking komen, zo vroeg mogelijk in het beoordelingstraject identificeren, om vervolgens de comparative assessment voor die toepassing stop te zetten."

Effectief middelenpakket

Wat betekent comparative assessment voor het effectief middelenpakket? Voor sommige teelten is het middelenpakket immers al krap. "Uitgangspunt van het Europese beleid is dat een toepassing alleen wordt vervangen als er voldoende goede alternatieven zijn", antwoordt Willem Peeters. "Ook een eis is dat de alternatieven minstens zo effectief zijn als het middel in kwestie. Is dat niet het geval, dan vindt geen substitutie plaats. Het effectief middelenpakket mag er niet op achteruitgaan."

Hoe zit het met de kleine toepassingen, waarvan Nederland er veel heeft? "Kleine toepassingen worden zoveel mogelijk ontzien, dat is een Europees geldende afspraak. Stel, het etiket van een middel met een substitutiestof bevat zowel grote als kleine toepassingen. En voor de grote toepassingen zijn er voldoende volwaardige alternatieven en voor de kleine toepassingen niet. In dat geval zou substitutie plaatsvinden voor de grote toepassingen. Echter, het is bekend dat het voor een toelatinghouder niet rendabel is om alleen voor kleine toepassingen een toelating aan te vragen. In dat geval kiezen we ervoor om niet te substitueren. Dat is de keuze die we in Nederland gemaakt hebben, maar die ook andere lidstaten hebben gemaakt."

Nefyto: 'Impact nu niet te overzien'

"Bij comparative assessment is het goed om te beseffen dat het om actieve stoffen gaat die al Europees zijn goedgekeurd en waarvan de toepassingen zijn toegelaten in de lidstaten. Door comparative assessment kunnen toelatingen van middelen gebaseerd op deze goedgekeurde stoffen alsnog vervallen", zegt Maritza van Assen, directeur van Nefyto. "Wat precies de impact van comparative assessment zal zijn, is nu niet te overzien. Te verwachten is dat de werklust, ook voor de toelatingaanvrager, flink zal toenemen."

Volgens Nefyto staat comparative assessment haaks op het streven naar Europese harmonisatie. "Iedere lidstaat gaat op zijn eigen manier de toepassingen vergelijken met het eigen specifieke middelenpakket. Dat leidt tot grotere verschillen tussen lidstaten, waarbij een toepassing in het ene land komt te vervallen en in het andere land behouden blijft."

Willem Peeters, Ctgb: "Als Ctgb hebben we getracht de introductie van comparative assessment zo zorgvuldig mogelijk voor te bereiden."

milieu en humane toxiciteit. Deze lijst is in januari 2015 gepubliceerd.

Bevat het middel een substitutiestof, dan wordt op nationaal niveau beoordeeld of er geschikte alternatieven (middelen of methoden) voor de aangevraagde toepassing zijn. In Nederland wordt dit gedaan door het Ctgb, waarbij de NVWA adviseert over het landbouwkundige deel. Blijken er volwaardige alternatieven te zijn met betere risico-eigenschappen, dan vindt er voor de betreffende toepassing geen toelating of verlenging van de toelating plaats. Het doel hiervan is om gewasbeschermingsmiddelen die substitutiestoffen bevatten, geleidelijk te vervangen door methoden en middelen met een significant lager risico. In Nederland zal comparative assessment vanaf 1 juni 2016 worden toegepast.

Gekozen werkwijze

Hoe werkt comparative assessment in de praktijk? Welke werkwijze is in Nederland gekozen? In hoeverre

Een Europees geldende afspraak is dat kleine toepassingen zoveel mogelijk worden ontzien.

Resistentie en harmonisatie

Telers moeten gewasbeschermingsmiddelen kunnen afwisselen om het risico op resistentie te beheersen. Daarvoor moet het middelenpakket breed genoeg zijn. Op welke manier wordt bij comparative assessment rekening gehouden met resistentie-risico's?

"Als Ctgb zien we resistentie als toenemend risico voor de toekomst", antwoordt Willem Peeters. "We hebben er daarom voor gekozen dat er na een eventuele substitutie minstens vijf resistentiegroepen overblijven voor een gewas. Een resistentiegroep is een groep middelen met een vergelijkbare werking. Daarmee legt Nederland de lat hoger dan andere lidstaten, die veelal drie of vier resistentiegroepen voldoende vinden."

Wat betekent comparative assessment voor de Europese harmonisatie als iedere lidstaat het zelf moet toepassen? "In de basis gaat comparative assessment in tegen de principes van harmonisatie", vindt Willem Peeters. "Je vergelijkt een middel namelijk met het beschikbare nationale middelenpakket. En dat is in iedere lidstaat anders. Daardoor wordt per lidstaat een andere vergelijking gemaakt, wat zal leiden tot disharmonisatie. Er zijn wel afspraken gemaakt over de werkwijze en het is de bedoeling om die de komende jaren te harmoniseren."

Afweging risico's

Hoe worden de verschillende (milieu)risico's van de alternatieven en toepassingen met substitutiestoffen tegen elkaar afgewogen? "De eerste beoordeling wordt gedaan door de NVWA. Dat is een landbouwkundige vergelijking tussen de betreffende toepassingen en de alternatieven. Blijkt dat er voldoende volwaardige alternatieven zijn, dan is de volgende stap dat het Ctgb een risicobeoordeling doet."

Willem Peeters legt uit hoe deze in zijn werk gaat. "Iedere substitutiestof heeft een aantal risico-aspecten op basis waarvan het een substitutiestof is geworden. Per stof is een lijst van deze risico's opgesteld. Bij een alternatief middel moet tenminste één van die risico's minstens een factor 10 lager liggen om tot substitutie over te gaan. Voor de overige risico-aspecten geldt dat het alternatief geen grotere intrinsieke risico's mag hebben dan het

middel met de substitutiestof."

Willem Peeters benadrukt dat er een duidelijke grens moet zijn. "Anders blijft er discussie en kom je er niet uit."

Werklust

Wat betekent comparative assessment voor de werklust van de toelatingaanvragers, het Ctgb en de NVWA? "We willen het proces zo effectief mogelijk inrichten om de werklust voor alle partijen zoveel mogelijk binnen de perken te houden. Daarom hebben we een besluitvorming ontworpen om per beoordeling zo snel mogelijk duidelijk te krijgen of comparative assessment speelt of niet. Maar hoe het in de praktijk precies zal werken, moet de tijd ons leren."

In hoeverre houdt comparative assessment de gemoederen binnen het Ctgb bezig? "We zijn ons bewust van de impact die dit zou kunnen hebben, met name op de werklust van de toelatingaanvragers, de NVWA en onszelf. Comparative assessment heeft als doel risico's van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen. Hoe we dat moeten doen, is een zoektocht. De tijd moet leren of comparative assessment daadwerkelijk een efficiënte en effectieve manier is om die risico's te reduceren." ■

In het kort

- Comparative assessment is een onderdeel van Verordening 1107/2009, dat nu wordt geïntroduceerd.
- Het gaat om substitutiestoffen: werkzame stoffen met bepaalde intrinsieke hogere risico-eigenschappen. De toepassingen van deze stoffen worden op nationaal niveau onderworpen aan comparative assessment. Dit gebeurt bij nieuwe toelatingaanvragen en herbeoordelingen.
- Blijken er volwaardige alternatieven te zijn met betere risico-eigenschappen, dan vindt er voor de betreffende toepassing geen toelating of verlenging van de toelating plaats.
- In Nederland wordt comparative assessment vanaf 1 juni 2016 toegepast.

Brede dialoog gewasbescherming van start

Nefyto is gestart met een brede dialoog over gewasbescherming. De eerste van de vier sessies vond plaats op 17 november 2015 in Zoetermeer. Met de ketenpartijen (distributie, telers, handel, verwerkende industrie en retail) werd die dag van gedachten gewisseld over de toekomst van de gewasbescherming. In 2016 volgen nog drie sessies, achtereenvolgens met de wetenschap, de media en met maatschappelijke organisaties.

Impressie van de eerste bijeenkomst.

Gewasbescherming is regelmatig onderwerp van het publiek en politiek debat. Dat leidt soms tot maatschappelijke onrust en gebrek aan vertrouwen in de industrie en de toelatingsinstanties. Naar aanleiding hiervan heeft Nefyto besloten haar oor te luisteren te leggen bij haar stakeholders. Dat gebeurt in vier dialoogsessies, met steeds een andere groep stakeholders. De eerste sessie was een informatieve en positieve bijeenkomst, waar een goede uitwisseling plaatsvond over belangrijke thema's die rondom gewasbescherming in de keten spelen. Van iedere bijeenkomst wordt een verslag gepubliceerd en na afloop een integraal verslag. Deze zijn te vinden op de website van Nefyto.

GEWORTELD IN DE LANDBOUW

Dennis Meyaard

De gewasbeschermingsindustrie probeert steeds zo dicht mogelijk bij de dagelijkse praktijk van de land- en tuinbouw te staan. Dat wordt nog eens versterkt door het feit dat verrassend veel mensen die bij een Nefyto-deelnemer werken, thuis een agrarisch bedrijf hebben of zijn opgegroeid op een agrarisch bedrijf. Dat laatste geldt bijvoorbeeld voor Dennis Meyaard, werkzaam als account manager Nederland en business support manager bloembollen bij Nefyto-deelnemer Adama.

Dennis Meyaard: "Fijn dat mensen kritisch zijn, dan kan ik het gesprek aangaan."

De ouders van Dennis Meyaard hebben een bloembollenbedrijf in de Noordoostpolder, waar hij nog steeds vlakbij woont. Het bedrijf kweekt tulpen, zowel teelt (voor de bollen) als broei (voor de bloemen). "In mijn jeugd heb ik altijd veel gewerkt op het bedrijf. Het was voor mij dan ook een logische stap om naar de middelbare landbouwschool te gaan. Maar omdat mijn belangstelling vooral uitgaat naar de commercie en bedrijfskunde, heb ik daarna een commerciële hbo-opleiding gevolgd. Dat was Small Business & Retail Management aan de Hogeschool Enschede." Al voor het eind van zijn studie kon Dennis Meyaard terecht bij de Coöperatieve Bloembollen Centrale (CNB). Daar had hij verschillende functies. Intussen verbleef hij ook twee keer een halfjaar in de Verenigde Staten, waar hij voor een bloembollenexporteur teeltbegeleiding deed bij broeierijbedrijven. Terug in Nederland werd hij hoofd bedrijfsbureau bij CNB.

'Voordeel van 'roots' in de landbouw'

Intussen bleef het bloembollenbedrijf van zijn ouders trekken. "Na zo'n zes jaar heb ik mijn baan bij CNB opgezegd en ben op het bloembollenbedrijf van mijn ouders gaan werken, om te onderzoeken of het iets voor me was. Na drie jaar besloot ik, in goed overleg met mijn ouders, hier niet mee door te gaan. Ik miste toch de commercie. Ik ben gaan rondkijken en Adama kwam in beeld, destijds nog Makhteshim Agan."

Dennis Meyaard twijfelde eerst wel. "De chemie was een voor mij onbekende wereld. Maar na een eerste gesprek was ik enthousiast, met name ook door de combinatie van beide functies. Enerzijds de bloembollen en anderzijds de commercie. Ik merk ook dat ik voordeel heb van mijn 'roots' in de landbouw en mijn ervaring als ondernemer. Ik kan me goed inleven in mijn klanten en ken de praktijk."

Hij noemt een mooie overeenkomst tussen de tulpenkwekerij en de gewasbeschermingsindustrie. "Het kweken van een nieuwe tulp kost zeven tot tien jaar. Een nieuw gewasbeschermingsmiddel ontwikkelen kost ook een groot aantal jaren. Daar was ik me niet van bewust toen ik bij Adama kwam werken."

Dennis Meyaard werkt nu drie jaar bij Adama, een multinational in de chemie. Krijgt hij daarover wel eens kritiek vanuit zijn omgeving? "Een enkele keer. Ik ga dan graag de dialoog aan en ik merk dat ik goed kan uitleggen hoe het werkelijk in elkaar zit en dat de natuur op de eerste plaats komt. Ik vind het eigenlijk wel fijn dat mensen kritisch zijn, dan kan ik het gesprek aangaan."

Zuiveringsplicht voor

Van belang voor behoud middelenpakket

Voor de Nederlandse glastuinbouw geldt met ingang van 1 januari 2018 een verplichte zuivering van restwaterstromen. Doel is het aantal normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater drastisch te verminderen. Een maatregel die van belang is voor het behoud van het middelenpakket.

De gewasbeschermingsindustrie wil middelen ontwikkelen en deze toegelaten houden voor telers, zo ook voor de glastuinbouw. Een probleem is echter dat het gebruik van deze middelen door de glastuinbouwsector, mede door de geconcentreerde ligging, regelmatig leidt tot normoverschrijdingen in het oppervlaktewater. Daarmee komt de toelating van deze middelen onder druk te staan. Nefyto staat daarom achter de zuiveringsplicht voor glastuinbouwbedrijven, als noodzakelijke maatregel voor het behoud van het middelenpakket.

De zuiveringsplicht voor de glastuinbouw (zo'n 6.000 bedrijven) is vastgelegd in een akkoord op hoofdlijnen, dat op 22 september 2015 tot stand is gekomen. Hierbij betrokken waren LTO Glaskracht Nederland, de ministeries van EZ en I&M, Nefyto, Ctgb, Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Het gaat om een wettelijke zuiveringsplicht, vastgelegd in het Activiteitenbesluit. Overeengekomen is een zuiveringspercentage van minimaal 95 procent per 1 januari 2018. De zuiveringsplicht geldt voor drainwater bij substraatteelt, drainagewater bij grondgebonden teelt en filterspoelwater als daar drainwater of bemest gietwater voor wordt gebruikt.

De wettelijke zuiveringsplicht schrijft een zuiveringspercentage van minimaal 95 procent voor.

Zuiveringsrendement

De zuiveringsplicht komt voort uit de Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming (Nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst). Hierin is vastgelegd dat de sector de verontreiniging van het oppervlaktewater met restanten gewasbeschermingsmid-

del drastisch terugbrengt. Dit kan alleen worden gerealiseerd als de bedrijven beschikken over een zuiveringsinstallatie waarmee de restwaterstromen gezuiverd worden, voordat deze worden geloosd op het oppervlaktewater of het riool.

De oorspronkelijke afspraak was dat de zuiveringsplicht op 1 januari 2016 zou ingaan, met een zuiveringsrendement van 75 procent. Per 1 januari 2023 zou dat rendement 95 procent moeten zijn. Omdat een zuiveringsinstallatie een grote investering vergt van de telers, heeft hun belangenorganisatie LTO Glaskracht Nederland gevraagd om uitstel van de invoering van de zuiveringsplicht. Dit verzoek is ten dele gehonoreerd en de zuiveringsplicht gaat nu twee jaar later in, namelijk op 1 januari 2018. Op die datum moeten de glastuinbouwbedrijven beschikken over een functionerende zuiveringsinstallatie, die dan wel meteen een rendement moet hebben van 95 procent. Aan deze

verplichting kan worden voldaan via een individuele of een collectieve voorziening. Er wordt nu dus een grote stap gemaakt.

Toelatingsbeoordeling

Belangrijk is dat met dit akkoord het Activiteitenbesluit en de toela-

MARITZA VAN ASSEN, NEFYTO:

'Ongezuiverd lozen kan echt niet meer'

"De Nederlandse glastuinbouw doet het goed, een sector om trots op te zijn", zegt Maritza van Assen, directeur van Nefyto. "Maar tegelijk heeft de sector het niet makkelijk, zeker ook als het gaat om gewasbescherming. Het effectief middelenpakket wordt op meerdere fronten bedreigd. De glastuinbouwsector in Nederland werkt in een hoogwaardige niche in de land- en tuinbouw. Dit is een sterk punt, maar tegelijk een nadeel als het gaat om het ontwikkelen van gewasbeschermingsmiddelen."

Maritza van Assen licht toe: "In de glastuinbouw gaat het immers om speciality crops in kleine arealen, waarvoor soms specifieke toelatingseisen gelden. De toelatingsprocedure kent een Europese 'aanvliegroute'. Producenten van gewasbeschermingsmiddelen focussen daarbij in eerste instantie op de grote teelten die in meerdere landen voorkomen. Het is lastig om kleine toepassingen daarin meteen meegenomen te krijgen. Vervolgens moeten de toelatingen nog verkregen worden én behouden blijven." Maritza van Assen benadrukt dat telers de principes van geïntegreerde gewasbescherming in de praktijk goed moeten toepassen. "Daar hoort het verstandig omgaan met de bestaande gewasbeschermingsmiddelen ook bij. Het ongezuiverd lozen van afvalwater met residuen van gewasbeschermingsmiddelen kan echt niet meer. De waterkwaliteitsnormen worden steeds strenger. Zuivering is onontkoombaar. Niet alleen vanwege de milieukwaliteit, maar ook om in de toekomst middelen te kunnen blijven gebruiken. Het akkoord over de zuiveringsplicht is een volgende stap naar verduurzaming voor de glastuinbouw, na eisen op het gebied van onder meer energieverbruik en lichthinder." Ook de industrie draagt bij aan verduurzaming. "Dat doen wij bijvoorbeeld door vergroening van het middelenpakket. Maar ook met adviezen over de juiste toepassing en de inpassing van onze producten in geïntegreerde teeltsystemen."

Maritza van Assen (Nefyto) en Jean Aerts (LTO Glaskracht Nederland) tijdens de regionale Gewasbeschermingsdialoog.

de glastuinbouw

De zuiveringsplicht is een investering in het behoud van het middelenpakket en verdere verduurzaming van de sector.

tingsbeoordeling zijn gesynchroniseerd. Daar lag namelijk een probleem. Vanwege de normoverschrijdingen vond het Ctgb bij de herbeoordeling van de betreffende middelen de toevoeging van een zuiveringsplicht noodzakelijk. Deze werd dan opgenomen in het wettelijk gebruiksvoorschrift, dus op het etiket. De toevoeging was eigenlijk een noodgreep van het Ctgb en de toelatinghouders om de betreffende middelen te behouden.

Maar daarmee liep de toelatingsbeoordeling vooruit op de wettelijke zuiveringsplicht zoals vastgelegd in het Activiteitenbesluit. Nu is afgesproken dat de zuiveringsplicht in 2018 ingaat, is het Ctgb bereid gevonden om in de tussentijd bij herbeoordeling uitstel van de zuiveringsplicht te verlenen tot 2018. Echter voor de herbeoordeelde toepassingen die wel een zuiveringsplicht hebben gekregen, blijft dit gehandhaafd.

Voor middelen waarvoor volgens de beoordeling een zuivering van 95 procent toereikend is, zal het Ctgb als voorwaarde opnemen dat het afvalwater uiterlijk op 1 januari 2018 wordt gezuiverd. Daarnaast zijn er

middelen waarvoor volgens de beoordeling een zuivering van meer dan 95 procent nodig is. Voor deze middelen zal het Ctgb als voorwaarde opnemen dat het benodigde zuiveringspercentage per direct wordt gerealiseerd, tenzij het verschil kan worden overbrugd met aanvullende maatregelen. De toelatingaanvragers moet dan aantonen dat door deze aanvullende maatregelen met een zuiveringspercentage van 95 procent kan worden volstaan.

GEM

Volgens planning wordt op 1 maart 2016 een nieuwe Europese beoordelingsmethodiek voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen in bedekte teelten ingevoerd (Green Emission Model, GEM). Deze methodiek geldt dan voor aanvragen voor (her)beoordeling die na die datum worden ingediend. Volgens de sector en de industrie komen de uitkomsten van het model niet overeen met praktijkwaarnemingen en is de beoordeling te streng. Afgesproken is dat het model wordt gevalideerd en doorontwikkeld aan de hand van praktijksituaties. Tegelijk onderzoeken de ministeries of de in-

In het kort

- Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door de glastuinbouwsector leidt regelmatig tot normoverschrijdingen in het oppervlaktewater.
- Daarom komt er een wettelijke zuiveringsplicht voor de glastuinbouw. Hierover is in september 2015 een akkoord bereikt.
- Bedrijven kunnen aan deze verplichting voldoen via een individuele of een collectieve installatie.
- De zuiveringsplicht gaat in op 1 januari 2018. Het zuiveringsrendement moet 95 procent zijn.
- Met het akkoord over de zuiveringsplicht zijn het Activiteitenbesluit en de toelatingsbeoordeling gesynchroniseerd.
- De zuiveringsplicht moet het aantal normoverschrijdingen drastisch terugbrengen. Het is daarmee een investering in het behoud van het middelenpakket en een verdere verduurzaming van de sector.

voering van het nieuwe model kan worden uitgesteld, in afwachting van validatie en doorontwikkeling.

Collectieve zuivering

Voor een aantal tuinbouwbedrijven is een collectieve zuivering de beste oplossing, bij de kleine bedrijven veelal ook uit kostenoverwegingen. In het akkoord is afgesproken dat het Activiteitenbesluit ruimte biedt voor maatwerk. Dat houdt in dat collectieve installaties zo snel mogelijk na 1 januari 2018 maar uiterlijk voor 1 januari 2021 in gebruik moeten zijn. Hiervoor is een stappenplan afgesproken.

Voor geen enkel glastuinbouwbedrijf dat restwater loost, kan een uitzondering worden gemaakt. Voor de kleine bedrijven wordt de mogelijkheid van mobiele zuiveringsinstallaties onderzocht. ■

JEAN AERTS, LTO GLASKRACHT NEDERLAND: 'Wetgeving nu op elkaar afgestemd'

(Glaskracht Nederland) gaven een presentatie op de Gezondheidsdag Glastuinbouw in Horst.

Jean Aerts, portefeuillehouder Water bij LTO Glaskracht Nederland, constateert dat de glastuinbouw wordt geconfronteerd met een smaller wordend pakket gewasbeschermingsmiddelen. "Ook het aantal toepassingen per jaar of per teelt wordt beperkt. En er gelden strenge normen, gepaard gaand met een ingewikkeld toelatingsbeleid. Dit is een gegeven waar we als sector mee moeten 'dealen'."

Daar komt de wettelijke zuiveringsplicht nu nog bij. "Enerzijds is het een kostenverhoging waar deze ondernemers niet op zitten te wachten. Maar anderzijds is er het besef dat dit een investering is in het behoud van het middelenpakket en verdere verduurzaming van de sector. Belangrijkste winstpunt van het bereikte akkoord rond de zuiveringsplicht vind ik dat het Activiteitenbesluit en de toelatingsbeoordeling nu op elkaar zijn afgestemd."

Jean Aerts vervolgt: "Als sector zijn we trots op wat we met geïntegreerde gewasbescherming (IPM) hebben bereikt. Wij lopen hierin voorop in de wereld. Om te zorgen dat IPM niet in de knel komt, blijven correctiemiddelen nodig voor kwaliteit en voor oogstzekerheid. Daarvoor is innovatie nodig in het toelatingsbeleid om een verdienmodel voor de industrie in stand te houden. Zonder dat kunnen we niet. Vergelijk het met een auto. Je kunt niet veilig 100 km per uur rijden zonder rem."

Jean Aerts illustreert met een voorbeeld: "Neem wantsen. Je kunt er

vier jaar geen last van hebben in een IPM-systeem en in het vijfde jaar loopt het uit de hand. Dan moet je snel kunnen ingrijpen en corrigeren. Dat kan alleen met integreerbare chemie. Voor die innovatie in het toelatingsbeleid is maatschappelijk vertrouwen nodig. Dat krijgen we alleen als het oppervlaktewater aan de normen voldoet. Ook dat beseffen onze ondernemers."

Beperking gebruik buiten landbouw

De Tweede Kamer heeft begin december 2015 ingestemd met het beleid van staatssecretaris Dijkema (I&M) om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw te beperken. Voor de recreatiesector en de sportsector zijn green deals afgesloten. Maar voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op verhardingen (straten en stoepen) wil de staatssecretaris het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (inclusief laag-risico-middelen) geheel verbieden. In een latere fase volgt een gebruiksverbod in gebieden als parken en openbaar groen. Volgens het ministerie zijn er voldoende alternatieven voorhanden, zoals het branden van onkruid. Wel zullen voor sommige situaties ook weer uitzonderingen worden gecreëerd. Het concept-Besluit waarmee het gebruiksverbod wordt ingesteld, is genotificeerd bij de EU. Daarnaast zal ook de Raad van State advies uitbrengen. Nefyto hoopt dat de juridische basis voor het besluit door de Raad van State kritisch zal worden bekeken.

Volgens het ministerie van I&M zijn er voldoende alternatieven voorhanden, zoals het branden van onkruid.

Emissiereductieplannen 2015

Voor werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen die een overschrijding van de waterkwaliteitsnormen laten zien, stellen de toelatinghouders emissiereductieplannen op. Dit is één van de acties die is opgenomen in de Nota Gezond Gewas, Duurzame Oogst (de Tweede Nota Duurzame Gewasbescherming).

De toelatinghouders zijn in 2015 aan de slag gegaan met de volgende stoffen: imidacloprid, terbutylazine, isoproturon, carbendazim en azoxystrobin. De Emissiereductieplannen worden ter beoordeling toegezonden aan het ministerie van I&M. Het Ctgb speelt een rol als de herregistratie van stoffen aan de orde is. Met het opstellen van een emissiereductieplan is zo'n zes tot negen maanden gemoeid. De emissiereductieplannen 2015 worden in ieder geval vóór 1 april 2016 aan de overheid toegezonden.

Erfemissiescan groot succes

Door het team van de Toolbox water is eerder dit jaar de erfemissiescan ontwikkeld (www.erfemissiescan.nl). Bij een erfemissiescan worden elementen in beeld gebracht op het erf van een teler, die een risico kunnen vormen voor de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater. Het streven was om eind 2015 zeker 500 erfemissiescans gereed te hebben. Begin december 2015 waren al 330 erfemissiescans uitgevoerd. Inmiddels is er ook vanuit andere landen belangstelling voor dit Nederlandse project. In België wordt nagedacht over erfemissiescan.be. En in een Europese vergadering van het TOPPS-project, van waaruit de erfemissiescan wordt gefinancierd, is verzocht om een Engelse vertaling.

Annemarie Breukers

Annemarie Breukers volgt Jaap van Wenum op bij LTO

Per 1 maart 2016 wordt Annemarie Breukers de senior adviseur plantgezondheid bij LTO Nederland. Zij volgt daarin Jaap van Wenum op, die een andere uitdaging aangaat na twaalf jaar werkzaam te zijn geweest voor LTO Nederland (zie ook interview op pagina 4). Annemarie Breukers is nu onderzoeker duurzame ontwikkeling agrosectoren bij LEI Wageningen UR. LTO Nederland is een belangrijke partner voor Nefyto. In tal van projecten wordt samengewerkt: van de Green Deal groene

gewasbescherming tot diverse projecten op het gebied van emissiebeperking en de STORL-regeling voor gebruikte verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen.

Beste Gewasbeschermer van het Jaar 2015

Akkerbouwer Gerrit van de Westeringh is op 8 december 2015 uitgeroepen tot Beste Gewasbeschermer van het Jaar 2015. De wedstrijd Beste Gewasbeschermer is een initiatief van vakblad Boerderij, met ondersteuning van Nefyto-deelnemer Syngenta en de spuitfabrikanten Dubex en Beyne. Doel van de wedstrijd is bijdragen aan een verhoging van het kennisniveau van boeren en tuinders. Gerrit van de Westeringh heeft een akkerbouwbedrijf in het Gelderse Zennewijnen. Hij is lid van Akkerbouwstudiegroep Tiel en hij neemt deel aan Stichting Veldleeuwrik.

Gerrit van de Westeringh (FOTO: KOOS GROENWOLD/BOERDERIJ)

‘De makkelijke oplossingen worden steeds schaarser’

Jaap van Wenum stopt als adviseur plantgezondheid bij LTO Nederland

Jaap van Wenum stopt binnenkort met zijn werk als senior adviseur plantgezondheid bij LTO Nederland. Een mooi moment om met hem terug en vooruit te blikken. Een gesprek over het middelenpakket, de agrarische sector, het beleid, vergroening en natuurlijk de industrie.

Terugkijkend op zijn tijd bij LTO, waar is Jaap van Wenum vooral trots op? “Zonder twijfel de manier waarop Verordening 1107/2009 tot stand is gekomen. In zijn oorspronkelijke opzet zou deze Verordening rampzalige gevolgen hebben voor het middelenpakket. Samen met Nefyto en andere partijen hebben we dit duidelijk kunnen maken en hebben we kunnen realiseren dat de Verordening minder verstrekende gevolgen had. Ik zie dit als een zeer succesvolle actie. En ook heel belangrijk.”

Jaap van Wenum is sinds 2008 senior adviseur plantgezondheid bij LTO Nederland. Daarvoor werkte hij ook al bij en voor LTO. Per 1 januari 2016 legt hij zijn functie neer. “Ik vind het tijd voor een nieuwe uitdaging. Welke, dat weet ik nog niet, daar denk ik nu over na.”

Naast deze beleidsfunctie is hij ook akkerbouwer in het Gelderse Kootwijkerbroek. “Ik ben hier geboren en opgegroeid. Het is het voormalig melkveebedrijf van mijn ouders. In 1998 heb ik het overgenomen en heb ik er een akkerbouwbedrijf van gemaakt. De grond is ervoor geschikt. Ik verbouw vooral aardappelen, met daarnaast granen, maïs en ik verhuur grond voor de bollenteelt.”

Jaap van Wenum studeerde plantenteelt in Wageningen. Hij promoveerde op de sociaal-economische kant van agrarisch natuurbeheer in de akkerbouw. Maar een carrière in de wetenschap zag hij niet zitten. “Dat is voor mij niet dynamisch genoeg. Ik wil dichterbij de praktijk zitten en een bijdrage leveren waar de sector iets aan heeft. Dat laatste doet de wetenschap natuurlijk ook, maar dat is meer op de lange termijn. Ik ga liever voor een sneller resultaat.”

In 2003 ging Jaap van Wenum bij LTO Nederland werken. Daar deed hij meerdere projecten. Van 2006 tot 2008 was hij zelfstandig, een periode waarin hij ook regelmatig voor LTO werkte. In 2008 kwam hij weer in vaste dienst van LTO, in zijn huidige functie als beleidsadviseur.

Combinatie

Hoe is het voor Jaap van Wenum om zijn werk als akkerbouwer te combineren met een bijna voltijds baan bij LTO? “Daar heb ik me altijd goed mee gered. Het is intensief en ik maak soms veel

uren, maar dat doe ik met plezier. Het is vooral een kwestie van goed plannen. Waar nodig besteed ik werk uit aan loonwerkers, met wie ik een goede relatie heb en op wie ik kan bouwen. Overigens besteed ik de gewasbescherming niet uit, die doe ik het liefst zelf. Ik hecht veel waarde aan de juiste timing van een bespuiting.”

Jaap van Wenum merkt ook voordelen van zijn gecombineerde werkzaamheden. “Wat mijn achterban meemaakt, maak ik zelf ook mee. Bijvoorbeeld als het gaat om regelgeving. Ik kan dan ook altijd uit eigen ervaring spreken. Ik weet hoe boeren en tuinders denken, want ik ben één van hen.”

Middelenpakket

Wat zijn de belangrijkste thema's die voorbijkwamen in zijn tijd bij LTO? “In ieder geval het behoud van het effectief middelenpakket, met name voor de kleine teelten. De coördinatoren effectief middelenpakket van LTO spelen daarin een belangrijke rol. Sinds de inwerkingtreding van Verordening 1107/2009 zien we dat toelatingaanvragers al in een eerdere fase kijken naar kleine toepassingen. Dat is een goede ontwikkeling en het komt mede door de aandacht die wij ervoor vragen.”

Een ander belangrijk thema dat Jaap van Wenum noemt, is verduurzaming. “Denk daarbij aan vergroening van het middelenpakket, geïntegreerde gewasbescherming (IPM) en het terugdringen van emissies. Het middelenpakket van nu is veel smaller dan in het verleden. Het gezond houden van een gewas is niet gemakkelijker geworden. Het wordt voor telers meer puzzelen hoe het voor elkaar te krijgen.”

Een thema dat vrij recent in de

volle aandacht stond, was de problematiek van omwonenden. “Achteraf gezien hadden we als sector daar eerder op moeten anticiperen. De Zembla-uitzending hierover heeft ons imago geen goed gedaan. Maar gelukkig zijn de telers er goed op ingesprongen en zijn ze in gesprek gegaan met omwonenden. Dat heeft geresulteerd in meer vertrouwen.”

Winst voor milieu

Welke grote veranderingen heeft Jaap van Wenum gezien in de tijd

Jaap van Wenum in zijn kantoor aan huis.

dat hij actief was op het gebied van gewasbescherming? “Er is enorme winst gemaakt als het gaat om milieubelasting. Door strengere regelgeving zijn er sinds de jaren negentig veel middelen weggevallen. Er zijn nieuwe middelen bij gekomen, maar het pakket is smaller geworden. Het middelenpakket wordt steeds groener. Tegelijk heeft de toepassingstechniek een grote vlucht genomen. Telers gebruiken betere spuittechnieken met minder drift. Er wordt met meer precisie gespoten met behulp van onder meer GPS. De sector is veel bewuster bezig met verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Belangrijke drijfveren zijn het mid-

De toepassingstechniek heeft een grote vlucht genomen. Telers gebruiken betere spuittechnieken met minder drift.

Jaap van Wenum: “De teelt van gewassen wordt steeds kennisintensiever.”

houd en verduurzaming.”

Volgens Jaap van Wenum zijn bepaalde ontwikkelingen de laatste jaren in een versnelling gekomen. “Dat komt vooral door de toegenomen recente maatschappelijke aandacht voor thema's als bijen en omwonenden. Ook een belangrijke ontwikkeling is de inwerkingtreding van Verordening 1107/2009. Daardoor is het toelatingsbeleid minder nationaal en meer Europees geworden. Ik ben daar een voorstander van, want het komt ten goede aan een 'level playing field' voor de Europese agrariërs. Helaas draait comparative assessment dat weer iets terug.”

Samenwerking met industrie

Hoe ervaart Jaap van Wenum de samenwerking met de industrie? “Als sector hebben we met de industrie een soort haat-liefde verhouding. We hebben elkaar nodig, trekken vaak samen op, maar we zijn ook regelmatig met elkaar in discussie. Ik zou graag zien dat de industrie nog sneller met oplossingen en nieuwe middelen kwam, met name ook voor de kleine teelten. Over kleine teelten gesproken: ik vind het jammer dat sommige toelatinghouders ervoor kiezen om geen toelatingen aan te vragen voor de sierteelt. Ik ken de achterliggende gedachte (het risico van gewaschadeclaims), maar het is een voor Nederland belangrijke economische sector.”

Hoe kijkt Jaap van Wenum tegen Nefyto aan? “Ik vind dat Nefyto een goede ontwikkeling doormaakt. Voorheen was de houding vooral defensief, maar Nefyto gaat nu veel meer de dialoog aan en durft zich kwetsbaarder op te stellen. Dat moet ook. LTO en Nefyto weten elkaar goed te vinden waar dat nodig is, maar als organisaties trekken we ieder ook onze eigen lijn. En dat is ook goed.”

Uitdagingen

Per 1 maart 2016 wordt Jaap van Wenum bij LTO opgevolgd door An-

nemarie Breukers. Welke uitdagingen ziet hij voor haar? “Uiteraard bepaal ik niet haar agenda, maar ik denk bijvoorbeeld aan het aanjagen van de verdere vergroening van het middelenpakket. Ik weet dat de toelatingsproblematiek voor groene en laag-risico-middelen lastig is, maar het moet echt sneller. Het Ctgb zou op dit punt minder op Europa moeten wachten en meer lef mogen tonen. We worden echt niet teruggefloten omdat we te innovatief zijn.”

En de uitdagingen voor de sector? “De teelt van gewassen wordt steeds kennisintensiever. De 'makkelijke oplossingen' voor problemen worden steeds schaarser. Techniek en doordacht bodembeheer, bemesting en vruchtwisseling worden belangrijker. Maar dat zijn wel de moeilijke oplossingen. Het vraagt om een goed samenspel tussen telers, adviseurs en industrie. Bijvoorbeeld hoe, wanneer en in welk systeem je welke middelen kunt inzetten.”

Jaap van Wenum vervolgt: “In de jaren tachtig en negentig hadden we een landbouw waarin we alles naar onze hand konden zetten. Dat is voorbij. We gaan in een aantal aspecten weer terug naar wat de landbouw ooit was. De gangbare landbouw schuift op naar de biologische landbouw, bijvoorbeeld op het gebied van bodembeheer en de inzet van biologische bestrijders. Binnen de veredeling verschuift het accent van een mooi uiterlijk in de sierteelt en hoge opbrengsten in de voedingsgewassen naar resistentie en weerbaarheid.”

Waar staat de gewasbescherming over enkele tientallen jaren? “In de bestrijding en preventie van ziekten en plagen is de aandacht dan verschoven naar natuurlijke weerbaarheid, sterke rassen en goed bodembeheer. Ik denk wel dat er dan nog steeds chemische middelen zijn. Maar die worden dan specifiek ingezet en vooral ook plaatsspecifiek, dankzij voortschrijdende technologie.” ■

COLOFON

NEFYTO BULLETIN 4 | DECEMBER 2015 | JAARGANG 21 Nefyto Bulletin is een uitgave van Nefyto (Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie), brancheorganisatie van de gewasbeschermingsmiddelenindustrie in Nederland.

Het bulletin wordt kosteloos toegezonden aan personen en organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij gewasbescherming in Nederland. Nefyto Bulletin verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 1800.

REDACTIE Nefyto, Hogeweg 16 | Postbus 80523, 2508 GM Den Haag | T (070) 750 31 00 | nefyto@nefyto.nl | www.nefyto.nl | @nefytoNL TEKST EN REALISATIE FredMeijer.nl Communicatie, Doetinchem

ONTWERP EN LAY-OUT Cyril Strijdonk Ontwerpburo, Gaanderen FOTOGRAFIE Maritza van Assen, Koos Groenewold (Boerderij), Fred Meijer DRUK JP Offset, Duiven

VERSPREIDING Controlled circulation / ISSN 1382-3833